

Ks. HENRYK NOWIK

INTRODUKCJA OBCYCH GATUNKÓW DRZEW W NIETKOWIE

Rośliny drzewiaste są głównym składnikiem parku i lasu. Z ekonomicznego punktu widzenia las jest strukturą całościową i pełni funkcję: gospodarczą, ochronną i społeczną. Role ochronne i społeczne niejednokrotnie obniżają produktywność leśnych ekosystemów. Lasy należą do systemów odnawialnych. W ramach regeneracji drzewostanów prowadzi się również prace w zakresie introdukcji, która polega na wprowadzaniu obcych jednostek taksonomicznych (gatunków, odmian) roślin uprawnych z innych terenów w celu ich uprawy w nowym rejonie. Badania z dziedziny introdukcji wchodzą w zakres dendrologii (drzewoznawstwa), która jest działem botaniki.

Dendrologia jest nauką o roślinach drzewiastych (drzewach i krzewach) i obejmuje swoim zakresem ich systematykę, morfologię, anatomię, fizjologię, ekologię, geografę, genetykę i uprawę. Rozwój dendrologii ze szczególnym uwzględnieniem introdukcji ma doniosłe znaczenie dla uprawy parków i lasów. Ogniwem pośrednim uprawy jest system szkółek. Przy końcu ubiegłego wieku cieszyły się wielką sławą w Europie szkółki Spätha. Szkółki te wprowadzały na nasz kontynent gatunki z innych regionów świata. Znalazły one również ziemię gościnną w Nietkowie. Jest to wieś położona 5 km od Czerwieńska Odrz. w kierunku Krosna Odrz. W czasach piastowskich wieś ta nosiła nazwę „Niec-ków” Najprawdopodobniej nazwa ta wywodzi się od charakterystycznego urzeźbienia terenu, który swym wzniesieniem biegnie równolegle do osi wsi w kierunku Lasek Odrz. Wzniesienie to na całej swej długości łagodnie opada w kierunku Pradoliny Odry, tworząc ukształtowanie terenu w formie niecki. Wieś ta za czasów niemieckich przybrała nazwę „Polnisch Netków” z racji przeważającej ilości mieszkańców polskiego pochodzenia. Nazwę tę zauważyłem na kościelnym dzwonie w roku 1974 przed jego przetopieniem na dzwon większy.

Na przeciw kościoła przez drogę znajduje się park o zasobnej kolekcji drzew. W tej chwili drzewostan wymaga intensywnej konserwacji.

W pośrodku parku ustawiono krzyż w 1981 r. W dwa lata później społeczność parafialna nazwała park imieniem Jana Pawła II. Jest to kontynuowanie tradycji katolickiej po niemieckich właścicielach tych ziem. Rodzina bowiem Rotenburgów należała do kościoła katolickiego.

U wylotu wsi od strony Lasek Odrz. pomiędzy Państwowym Gospodarstwem Rolnym a Odrą rozciąga się obszar leśny o powierzchni 21,55 ha. Las ten buduje olsza, grab, świerk, jodła, klon, jesion oraz w przeważającej ilości dąb, który w większości jest pokryty bluszczem. Las ten należy do Nadleśnictwa Zielona Góra. Na skraju tego lasu od strony Nietkowa znajduje się park o cechach rezerwatu o powierzchni 1,85 ha, zakreślony granicami oddziału 340b.

Na początku naszego stulecia park ten zawierał zasobne kolekcje drzew i krzewów iglastych, należących do rzadkich gatunków i odmian. Według K. Browicza i W. Bugały (Rocznik Sekcji Dendrologicznej P.T.B. 1952) park wówczas był zasobny w takie gatunki i odmiany jak: *Abies lasiocarpa*, *A. lowiana*, *A. nobilis*, *Larix occidentalis*, *Pinus griffithi*, *P. jeffreyi*, *Pseudolarix amabilis*, *Tsuga canadensis microphylla*, *Thujaopsis dolobrata*.

Powierzchnia doświadczalna obcych gatunków drzew wyróżnia się optymalnymi warunkami edaficznymi a przede wszystkim wodnymi. Występują tu bowiem wspaniałe podłużne stawy o zróżnicowanej konfiguracji ich brzegów, porośniętych drzewami. Masyw gleby jest zbudowany z mady brunatnej. Na niej rozbudowało się zbiorowisko roślinne lasu wilgotnego. Introdukcja zróżnicowanych gatunków drzew ze strefy klimatu umiarkowanego daje wspaniałe wyniki. Dzieje się tak dlatego, że wytworzył się bardzo korzystny mikroklimat pod osłoną drzewostanów jesionowo-dębowych z udziałem graba i jawora wraz ze świerkiem.

Ilościowy zasób gatunków i odmian drzew w porównaniu z rokiem 1975 uległ zmniejszeniu około 20%. Obecnie w parku doświadczalnym rośnie w przybliżeniu 50 gatunków i odmian drzew iglastych i liściastych. Do najbardziej cennych okazów należy zaliczyć dorodne cyprysniki błotne (*Taxodium distichum*), żywotniki olbrzymie (*Thuja gigantea*), odmiany cyprysików (*Chamaecyparis lawsoniana*), (*Ch. pisifera plumosa*), (*Ch. pisifera squarosa*), (*Ch. nootkaensis v. variegata*), jałowce wirginijskie (*Juniperus virginiana*), jodły (*Abies grandis*), sosny (*Pinus ponderosa*, *P. nigra*, *P. peuce*), choiny (*Tsuga heterophylla*), daglezje (*Pseudotsuga menziesii v. menziessi*), orzechy amerykańskie, hikory, tulipanowce i drzewa korkowe. Drzewostan nietkowski charakteryzuje się bardzo ciekawą kolekcją buka o różnej morfologii i anatomii ulistnienia oraz zmienności pod względem barwy liści.

Znamienną cechą parku nietkowskiego jest jego wielka żywotność pod względem rozmiarów bardzo wielu okazów w wieku 70—90 lat. Na

przykład żywotniki osiągnęły wysokość 24 m i grubość 70 cm (pierśnica), cyprysniki: 26 m wysokości i 66 cm grubości pierśnicy. Do wysokopienych drzew należą tu niewątpliwie jodły i świerki. Niespotykaną dynamiką wzrostu odznaczają się wspaniałe okazy cyprysików, które uzyskały odpowiedni dostęp do światła. Mam tu na uwadze: *Chamaecyparis lawsoniana erecta*, *Ch. nootkaensis pendula*, *Ch. pisifera squarosa*.

Dynamikę ontogenetycznego rozwoju, wielu cennych okazów obcego pochodzenia, przyhamowały maksymalne zagęszczenia drzew na całej powierzchni parku. Szeroko rozgałęzione okazy: orzecha amerykańskiego, graba i buka sprawiły, że drzewa iglaste wykształciły nienormalne korony wysoko ponad dachem lasu. Natomiast pokaźna ilość odmian w części podokapowej posiada pędy bez igieł. Drzewostan roku bieżącego, w porównaniu z rokiem 1975, utracił wiele jodeł, cyprysików, żywotników i jałowca wirginijskiego. Przeprowadzane cięcia pielęgnacyjne dały spodziewane wyniki. Okazało się bowiem, że dostęp światła wraz z korzystnymi warunkami glebowymi i mikroklimatem tego parku był czynnikiem istotnym w dynamice rozwoju tego drzewostanu. W ostatnich latach drzewa wydały dużo zdrowych nasion. Pozostałe przy życiu gatunki i odmiany drzew obcego pochodzenia w dalszym ciągu mogą być wartościowym materiałem matecznym. W przypadku gatunków z rodziny Cupressaceae istnieje możliwość wegetatywnego mnożenia z sadzonek zielonych lub zdrewniałych. Odnosi się to do osobników o dużych możliwościach rozwoju i o wyjątkowych walorach dekoracyjnych.

W nielicznych sektorach parku powierzchnię pod okapem drzew obcego pochodzenia zajmuje szata samosiewnych podrostów: jawora, klona, graba, jesionu i świerka. Na tę szatę nakłada się bujnie rosnący podszyt bzu czarnego, czeremchy, leszczyny, derenia i kruszyny, tworząc zwarty gąszcz, który utrudnia poruszanie się i kontrolę nad odnawianiem się osobników obcego pochodzenia.

W celu usunięcia niekorzystnych wpływów antropogennych, wywieziono z parku jednościenne kapliczkę o czterech filarach zbudowaną w stylu rzymskim. Będzie ona ustawiona przy kościele w Nietkowie. Sądzę, że park — rezerwat i park wiejski wraz z kościołem i jego małą architekturą tworzą ciekawy krajobraz przy Pradolinie Odry.